

הפסוקים החותמים את ספר שמות הם :

"ובהעלות הענן מעל המשכן יסעו בני ישראל בכל מסעיהם, ואם לא יעלה הענן ולא יסעו עד יום העלתו, כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם"

לכאורה היה מקום לסיים את הספר דווקא בפסוקים הקודמים, אחרי רצף ארוך של פרשיות (תרומה, תצווה, ויקהל, פקודי) העוסקות בבניית המשכן, המשכן מוקם, השכינה שורה בו, ברגעים חגיגיים ועצומים אלה היה מקום לסיים את הספר :

"...ויכל משה את המלאכה, ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן, ולא יכל משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ה' מלא את המשכן"

מדוע התורה נזקקת לספר לנו, על מסעות בני ישראל! מדוע הספר לא נחתם בכבוד ה' המלא את המשכן, אלא דווקא, בענן ה' הנמצא עם ישראל בכל מסעיהם?

לענ"ד יש כאן שני רבדים, הרובד האחד הוא שהתורה רוצה ללמדנו, אמנם בניתם משכן, וכבוד ה' שורה בו, אבל חייבים להמשיך להתקדם, חייבים להמשיך ללכת, להעלות, אסור לעצור.

"ישיבה היא העישון החדש. כך אומרת מִנְטָרַת הבריאות החדשה. היושב זמן רב מדי אל השולחן או מול המסך מסכן את בריאותו. ארגון הבריאות העולמי מצא שחוסר פעילות גופנית הוא הסיכון הבריאותי הרביעי בגודלו כיום, גדול מהשמנת-יתר. במילותיו של ד"ר ג'יימס לוין, מן המומחים המובילים בתחום והאיש שטבע את המנטרה - "אנחנו יושבים את עצמנו לדעת".

הסיבה לכך היא שלא נבראו לישיבה ממושכת. גופינו נבראו מתאימים לתנועה, לעמידה, להליכה ולריצה. אם איננו מעמלים את גופנו דרך קבע, תפקודו עלול להידרדר ולהעמידנו בסכנת מחלה קשה. וכפי שהדבר נכון לגוף, הוא נכון כפל כפליים לנפש.

כמו גופנו גם נפשנו לא נבראה לשבת במנוחה. נוצרנו לתנועה, להליכה, לניעה, ללמידה, לחיפוש, לשאיפה, לצמיחה, לידיעה שאמנם לא עלינו המלאכה לגמור אך אין אנו בני חורין להיבטל ממנה" (הרב זקס עם שינויים שלי).

זהו הרובד הראשון, אבל רש"י מכניס אותנו לעוד רובד, וכדי להיכנס אליו, עלינו להעלות קושי בפסוק, הפסוק אומר שענן ה' נמצא על המשכן בעת מסעי בני ישראל, אבל אנו יודעים שהענן שכן על המשכן רק בחניה ולא בעת המסע, כמו שכתב השפתי חכמים : "הא כשנסעו ישראל לא חנה הענן על המשכן אלא כשחנה הענן חנו שם בני ישראל, ובקרא משמע בכל מסעיהם אף כשנסעו חנה הענן?"

רש"י מתרץ את השאלה ואומר :

"לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם - בכל מסע שהיו נוסעים היה הענן שוכן במקום אשר יחנו שם. **מקום חנייתו אף הוא קרוי מסע**...לפי שממקום החנייה חזרו ונסעו, לכך נקראו כולן מסעות"

כלומר הענן שכן במקום חנייתם, ומקום החניה נקרא גם הוא מסע, שהרי ממקום החניה היא לצורך הנסיעה.

ניתן להבין את הדבר בשני אופנים, האופן הראשון הוא שהתורה אומרת לנו, גם כשתחנו, גם כשתעצרו, תמשיכו את המסע, את הצמיחה, את ההתקדמות הפנימית.

אבל לענ"ד ההבנה היותר נכונה היא באופן אחר, התקדמות האדם, חייבת שני דברים, הדבר האחד הוא להתקדם, לפעול ולעשות, ליצור וליזום, ללמוד ולצמוח כל הזמן, אבל הדבר הנוסף שחייבים כדי להתקדם, זה מנוחה, עוגן, מי שלא יודע גם לעצור, להודות על מה שיש, לשמוח במה שקיים, לראות את היסודות האלוקיים היציבים שלא משתנים, וכל ההתקדמות היא לאורם ומכוחם, לא יוכל להמשיך להתקדם.

זה לא רק המנוחה הנדרשת כדי לאזור כוח, אלא זה הרבה יותר מזה, זה יסודות יציבים מלאי חיים, אלוקיים ונצחיים שמהם אנו שואבים כוחות להתקדם, וזה השמחה בקיים, במה שיש, ההודיה על הטוב והחסד שזכינו אליו, ואלו הדברים שנותנים כוח עמוק להמשיך ולצמוח, כי רק מתוך הפנמת הקיים, אפשר לבנות בניין אמיתי, אם לא האדם עושה ועושה, אבל לא באמת בונה את האישיות שלו, אפשר ללמוד ספרים שלמים ולא לשנות את האישיות, ואפשר ללמוד פסקה אחת בדברי הרב קוק ולשנות את החיים.

הרב קוק מבטא את הדברים בצורה נפלאה בהסברו על הפסוק 'מה טובו אוהליך יעקב, משכנותיך ישראל':

"ההשתלמות המאושרת, שאליה ראוי שיכסוף האדם תמיד בכל חייו בלא הרף, היא מיוסדת על שתי בחינות יסודיות, שהן כבסיסים המעמידים את כל חמדות עולמים".

שתי בחינות אומד הרב צריכים כדי להשתלם.

"האחת היא העטרה העליונה של כל מעלה, להיות האדם שואף תמיד להתעלות, לעלות אל על במעלות הקודש, להוסיף חכמה ודעת קדושים רבה להיות מואר באור זיו דעת ד' ועוזו, באור טהרה וקדושה, הבאה מתוך תוספות חכמה ודעת, מתוך הזדככות רגש ורעיון, מתוך תגבורת האצילות הנפשית הלך וגבור.

הדבר הראשון הוא להתגבר ולהוסיף חכמה ודעת, לרומם את הרעיונות, המחשבות והרגשות, להתאמץ כל הזמן להיות מוסיף והולך.

"והשנייה היא הבסיסיות של העמדה, התכן השומר את המצב, שלא יהורס, שבכללו הוא התכן המקיים את תשוקת ההתעלות, הנותן מנוחה לשיא גליה, והקובע לנשמה מקום של מנוחה, לבלי תהיה מהרסת למעלה מכל חקה".

הדבר השני שיש עלי דגש הוא היכולת לשמור על ההישגים אליהם הגענו, אם לא נעסוק בשימור ההישג, בביסוסו וקיומו, ההישג יישחק ויתפוגג.

עלינו לדאוג שמה שרכשנו בעמל ובמאמץ, אכן יהיה שלנו, ולא איזו חוויה שחוונו בעבר, בלא שקנינו את התובנות, המחשבות והרגשות שעלו בנו.

המנוחה היא העצירה שנועדה למצות, לבסס ולשמר את כל ההישגים, רק מתוך הפנמת הדברים

ניתן להמשיך הלאה, לבנות בניין אמיתי".

ממשיך הרב קוק ומבאר: "האוהל והמשכן, הם שני השמות של בית הדירה, העלול להיות מוכן למסעות, שמרשמים בתוכן הרוחני העליון את העליות הנכספות. האוהל מסמן את היסוד המטלטל, את הצביון של ההכנה אשר לתנועה, שכונתה היא תמיד השתנות ועליה לצד האושר העליון, לקראת הזיו של מעלה. והמשכן מסמן, אם גם בצורה המחוברת באיזה אופן להכנה של נסיעה, אבל דוקא את היסוד המנוחתי שיש בין מסע למסע, ובנפשיות היא ההרגשה המרגעת, העוצרת את ההתנועעות הבלתי פוסקת, לשם היסוד של המטרה העליונה, קביעות האורה ובסיסיותה בערכה".

על פי יסוד זה אנו יכולים להבין מדוע התורה בפרשת ויקהל מדגישה שיותר חשוב מבניית המשכן זה לשמור את השבת, עם ישראל עוסקים בבניה, בהתקדמות וביצירה, אבל צריך לזכור שעוד יותר חשוב מזה, זה היכולת לעצור ולהפנים, לעצור ולראות מה למדנו, מה עלה בידינו, מה נבנה בתוכנו.

אנו השבת בשבת פרשת החודש, ואולי החידוש הזה בין ההתחדשות של ראש חודש, לקביעות והמנוחה של שבת זה מה שנדרש מאיתנו.

אנו הולכים לחג שהוא מחד מועד, התלוי בישראל שיקדשו את הזמנים ומאידך הוא שבת, שהרי כתוב 'וספרתם לכם ממחרת השבת', אנו כל שנה בפסח רוצים להמשיך לקדם את תהליך הגאולה, אבל יותר חשוב לדעת גם מה התקדמנו בשנה האחרונה, בשנים האחרונות, להודות על זה ולהפנים את זה ולקנות את הדברים לחיינו.

יהי רצון שנדע את הסוד הזה, המחבר את ההתקדמות עם המנוחה.